

Соціальний захист сільського населення в умовах воєнного стану

Анастасія Свиридовська

науковий співробітник відділу бюджетних видатків
соціальної сфери та економічного розвитку,
ДННУ «Академія фінансового управління», Київ, Україна,
e-mail: nastenochka@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-1112-5584

Олена Крупельницька

здобувач кафедри менеджменту в будівництві,
Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна,
ORCID: 0000-0002-1752-4412

Соціальна допомога – це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у потребі, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу.

В Україні функціонує система соціального захисту, яка має на меті забезпечення рівня життя непрацездатного населення не нижче прожиткового мінімуму встановленого державою та захист громадян від соціальних ризиків, що впливають на їх працездатність: хвороба, каліцтво, старість та інші випадки, передбачені законом.

Соціальна захищеність пенсіонерів гарантована шляхом встановлення пенсій на рівні, орієнтованому на прожитковий мінімум, а також регулярного перегляду їх розмірів у зв'язку із збільшенням розміру мінімального споживчого бюджету і підвищенням ефективності економіки [1–2]. У зв'язку з воєнним станом для забезпечення виплати пенсій Урядом прийнято низку законодавчих актів та змін до існуючих законів. Зокрема, для осіб, які тимчасово зміни фактичне місце проживання, Уряд ухвалив альтернативні способи виплати та доставки пенсій на період введення воєнного стану на території України та на випадок збоїв у роботі банківських установ, а також для переміщених осіб, які отримують пенсію через поштового оператора.

Однак, воєнна агресія спричинила значний рівень безробіття для багатьох категорій громадян. Хоча урядом була проведена виплата грошової допомоги у розмірі 6500 грн, однак перелік категорій громадян був дуже вичерпний [3]. Допомога виплачувалась застрахованим особам, які працюють на умовах трудового договору, контракту, іншого цивільно-правового договору та інших підставах, передбачених чинним законом, а також фізичним особам-підприємцям, страхувальники яких: перебувають на обліку як платники ЄСВ в окремих адміністративно – територіальних одиницях за переліком, що затверджується КМУ за поданням ДСНС; подали звітність за 4-й квартал 2021 року/ або річну звітність за 2021 рік; не є бюджетними установами, фондами загальнообов'язкового державного страхування.

Фактично кількість можливих виплат була обмежена граничною сумою, яка була виділена на програму підтримки урядом – 21,45 млрд грн [4]. Орієнтовно

виплата була розрахована на 3,3 млн українців, тоді як Міністерство цифрової трансформації вже 27 березня повідомляло про те, що надійшло вже 4 млн заявок [5]. Той факт, що заявок було отримано більше, ніж заплановано, свідчить про те, що навіть серед згаданих категорій громадян виявилась значна кількість тих, хто потребує допомоги, але отримати її не зміг.

Також значного захисту потребують такі категорії громадян, які працюють на низькооплачуваних роботах, тому часто мають неофіційне працевлаштування.

Однак, труднощі, пов'язані із воєнними діями на території України, унеможливають отримання пенсійних та соціальних виплат на значній території, зокрема й сільській. Хоча з огляду на

Через зупинку частини бізнесу в Україні, експорту та імпорту в бюджеті можуть виникнути складнощі. Виконати свої соціальні зобов'язання (пенсії, субсидії, зарплати) та військові витрати можливо з-поміж усього завдяки допомоги міжнародних партнерів.

Так, у березні свої соціальні зобов'язання вдалося виконати завдяки бізнесу, який сплатив податки авансом, проте, що довше буде війна в Україні, то катастрофічнішим буде вплив на економіку, на здатність виконувати соціальні функції. Довга війна призведе до падіння рівня життя, до падіння спроможності держави. У квітні бюджет перебуває під тиском воєнної ситуації та військових нововведень. Фактично в Україні скасували загальну систему оподаткування, натомість запровадили податок у розмірі лише 2%.

Урядом було проведено скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України на 2022 рік, передбачених головним розпорядникам коштів державного бюджету [6]. Було знижено заробітні плати чиновникам близько на 10%.

Відсутність масових виплат у пандемічний період [7], а також поглиблення економічної кризи в Україні у зв'язку з воєнним вторгненням не сприяє покращенню фінансового становища найбільш незахищених категорій громадян. Зокрема, статистичні дані щодо інфляційних процесів та зростання світових цін, а як наслідок цін в Україні говорять про те, що темпи зростання соціальних виплат навряд зможуть наблизитись до інфляційних темпів. А отже, можна прогнозувати значне зменшення купівельної спроможності громадян, зокрема й пенсіонерів. Припускаємо, що майбутнє зростання цін на продовольство в Україні та європейських країнах можливо буде пов'язане й зі звуженням ринку зернових, серед основних експортерів якого є Україна. Тому варто більш ретельніше проаналізувати реальне фінансове становище українців та виокремити також сфери діяльності найбільш постраждалих від військових дій.

Ключові слова: сільське населення; військовий стан; продовольство в Україні; фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Петруха Н. М. Соціальні інститути сільського розвитку в умовах децентралізації. Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 29 квіт. 2021 р.; КНУБА. Київ, 2021. С. 96–99.
2. Petrukha S., Petrukha N., Sviridovska A. Standardization of Implementation of the Mandatory Privately Managed Pillar of the Pension System of Ukraine. *Economics, Finance and Management Review*. 2021. Issue 4(8). P. 42–57. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-4-42>.
3. Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «єПідтримк» : постанова КМУ від 09.12.2021 № 1272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1272-2021-%D0%BF#Text>.
4. Питання надання у 2022 році застрахованим особам одноразової матеріальної допомоги у зв'язку із втратою частини заробітної плати (доходу), робота (економічна діяльність) яких тимчасово зупинена внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні : постанова КМУ від 04.03.2022 № 199. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-nadannya-u-2022-roci-zastrahovanim-osobam-odnorazovoyi-materialnoyi-dopomogi-u-zvyazku-iz-vtratoyu-chastini-zarobitnoyi-plati-dohodu-robota-ekonomichna-diyalnist-yakih-timchasovo-199>.
5. Мінцифри: Маємо 4 млн заявок на єПідтримку. Скільки українців вже отримали кошти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-mayemo-4-mln-zayavok-na-yepidtrimku-skilki-ukrayinciv-vzhe-otrimali-koshti>.
6. Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету : постанова КМУ від 01.04.2022 № 401. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-spryamyvannya-koshtiv-do-rezervnogo-fondu-derzhavnogo-byudzhetu-401>.
7. Петруха С. В., Палійчук Т. В., Петруха Н. М. Місцеві фінанси в умовах коронакризи: нова бюджетна архітектура та фінансова спроможність регуляції секторальних і соціально-економічних процесів. *Фінанси України*. 2020. № 12. С. 83–105. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.12.083>.